

Малахова Ольга Валентинівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних
наук,*

ЩОДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На сьогоднішній день в Україні відбувається потужний розвиток інформаційних технологій. Технологічний прогрес не оминув засоби правового регулювання, зокрема Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII, передбачено порядок використання в процесі доказування електронних доказів у господарському, цивільному та адміністративному процесах. Відповідно до ч. 1 ст. 96 ГПК України електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Аналогічне визначення міститься в ч. 1 ст. 100 ЦПК України та ч. 1 ст. 99 КАС України. Слід відзначити, що КПК України передбачає можливість використання цифрової інформації у процесі доказування, проте не визначає такого різновиду доказів як «електронний». Подальший процес реформування кримінального процесуального законодавства України повинен здійснюватися з урахуванням розвитку технічних можливостей, отже виникає необхідність визначити наскільки коректно перейняття у кримінальне процесуальне законодавство концепцію «електронного доказу», що визначено в інших процесуальних кодексах України.

На підставі аналізу ст. 84 КПК України, можемо зробити висновок, що поняття «доказ» охоплює єдність двох компонентів: фактичних даних про обставини кримінального правопорушення та процесуального джерела відповідних відомостей, тобто для того щоб будь-яка інформація, отримана в порядку передбаченому КПК України, була залучена до достатньої сукупності доказів для прийняття процесуального рішення, вона має отримати належну процесуальну форму, що є необхідною умовою для її сприйняття та використання в процесі доказування.

Слід звернути увагу, що у статтях ГПК України, ЦПК України та КАС України, які визначають правову природу електронних доказів, вказується на процесуальні джерела таких відомостей. Зокрема відповідно до ч. 1 ст. 96 ГПК України електронні докази можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет). Подібне вказується в ч. 1 ст. 100 ЦПК України та ч. 1 ст. 99 КАС України. Аналіз вищезазначеної правової норми дає можливість зробити висновок, що законодавець визначає можливість збереження електронних доказів як на матеріальних носіях, так й у цифрових джерелах.

Відмітимо, що можливість використання електронної інформації як доказу у кримінальному провадженні визначається п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК України, згідно з яким до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації у тому числі електронні. Не можна не погодитись з Н.М. Ахтирською, що законодавець допускає використання електронних носіїв інформації, проте уточнює, що доказ має бути матеріальним об'єктом. Цифрові технології використовують віртуальний простір, а тому носієм (фіксатором) інформації може бути беззаперечно матеріальний об'єкт, однак при цьому варто уточнити, що навіть

сама інформація у віртуальному просторі також має визнаватися доказовою [6, 124]. Однак на наш погляд, з урахуванням розвитку інформаційних технологій та запровадження у процесуальне законодавство України інституту електронного суду, у кримінальному провадженні процесуальні джерела електронних доказів не повинні обмежуватися лише матеріальними об'єктами. Для кримінального процесуального доказування видається прийнятною концепція «електронного доказу», відповідно до якої процесуальним джерелом таких відомостей може бути як матеріальний носій інформації, так і джерело цифрового формату. Щодо останнього слушно вказує І.О.Крицька, що характерними властивостями цифрових джерел доказової інформації, які обумовлюють їх особливий процесуальний статус, є: а) неречовий характер, який пов'язаний з відсутністю твердого зв'язку з матеріальним носієм; б) неможливість безпосереднього сприйняття й подальшого дослідження цифрової інформації, тобто вона повинна бути інтерпретована та перекодована за допомогою спеціальних технічних засобів і програмного забезпечення; в) можливість дистанційного внесення змін до неї та її знищення; г) специфічний порядок збирання, перевірки та оцінки [7, 76].

Оскільки існує можливість збереження електронної інформації як на матеріальних носіях, так й у цифровому форматі, переконані, що неможливо зводити такий різновид доказової інформації до документів та речових доказів. Перейняття у КПК України поняття «електронного доказу», що визначене в інших процесуальних кодексах України, на наш погляд, є некоректним з огляду на системне тлумачення ч. 1 та ч. 2 ст. 84 КПК України. Більш вдалим видається використання поняття «електронний документ». Слушно вказує В.С. Петренко, в контексті цивільного процесу, що електронний документ має специфічну форму, яка, у свою чергу, може бути пред'явлена суду. А форма виразу електронного документа (перфокарта, карта флеш-пам'яті тощо) призведе до

особливої форми дослідження та оцінки такого доказу судом з обов'язковим використанням технічних засобів [8, 43].

Отже, в умовах зростання рівня застосування інформаційних технологій у кримінальній процесуальній діяльності, кримінальне процесуальне законодавство потребує подальшого реформування задля визначення порядку використання електронної інформації в процесі доказування. Таким чином, обумовлюється необхідність подальшого наукового дослідження правової природи електронних документів як одного із різновиду процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів [Електронний ресурс]: Закон України від 03.10.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
2. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

6. Ахтирська Н. М. До питання доказової сили кіберінформації в аспекті міжнародного співробітництва під час кримінального провадження / Н. М. Ахтирська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2016. – Вип. 36(2). – С. 123-125.

7. Крицька І. О. Речові докази у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Крицька Ірина Олександрівна. – Харків, 2017. – 249 с.

8. Петренко В. С. Проблеми правового регулювання та використання електронного суду / В. С. Петренко // Новели цивільного процесуального кодексу України : [Електронне видання] матер. кругл. столу (Одеса, 26 березня 2018 р.) / за заг. редакцією д.ю.н., проф. Н.Ю. Голубєвої; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Фенікс, 2018. – С. 41-49.